

Контроль за використанням державного майна іноземними військовими формуваннями в Україні

О. А. Яценко,
аспірант,

Національний інститут стратегічних досліджень

Важливим науковим і практичним завданням у теперішній час є вдосконалення системи контролю за використанням об'єктів державного майна України іноземними військовими формуваннями, яка б поєднувала зусилля представників влади, прокуратури та громадських організацій.

Після розпаду Радянського Союзу на території України, крім Чорноморського флоту Російської Федерації (далі – ЧФ РФ), також діяли інші іноземні (російські або радянські) військові формування, які не підпорядкувалися Міністерству оборони України та ще кілька років продовжували перебувати під контролем Міністерства оборони Російської Федерації (далі – МО РФ). Наразі окремим іноземним військовим формуванням залишається 31-й Випробувальний центр МО РФ, який використовує причали № 4 – № 10 у Феодосійському порту і підпорядковується не командуванню ЧФ РФ, а МО РФ. Найбільшим іноземним військовим формуванням на території України є ЧФ РФ, підрозділи якого знаходяться у м. Севастополі Автономної Республіки Крим (далі – АР Крим) та у Херсонській області. У цілому формування ЧФ РФ без законних підстав взяли під контроль понад 4500 об'єктів державного майна України. Абсолютну більшість об'єктів, якими заволоділа російська сторона у Криму, ЧФ РФ міг би законно орендувати до 2017 р. за умови підписання договорів оренди. Частину об'єктів, які формування ЧФ РФ взяло під контроль, було самочинно продано, передано у суборенду, пошкоджено або демонтовано. Щодо окремих об'єктів, то господарськими судами України ухвалені рішення про їх “вилучення із незаконного володіння” з боку МО РФ. На деяких земельних ділянках побудовано нові об'єкти, що за сприяння місцевих органів виконавчої влади України зареєстровані як власність МО РФ, хоча це не передбачено законодавством України та ратифікованими угодами щодо ЧФ РФ. Актуальним завданням є класифікація за певними категоріями усіх об'єктів державного майна, що потрапили під контроль російських військових формувань в Україні, вивчення та удосконалення механізмів контролю за їх використанням.

Проблемам перебування в Україні ЧФ РФ присвячували увагу фахівці Національного інституту стратегічних досліджень Г. Перепелиця [1], О. Волович [2], О. Іжак, інші вітчизняні (В. Бадрак, Ю. Лещенко) та зарубіжні (Р. Ларссон, Я. Хеденко) дослідники. Теоретичним засадам державного контролю було присвячено дослідження О. Полін-

ця, О. Сушинського та інших. Однак різними авторами, які розглядали спектр питань щодо перебування в Україні ЧФ РФ, не було достатньо вивчено проблему орендно-майнових відносин, пов'язаних із базуванням підрозділів ЧФ РФ на території України.

Метою статті є обґрунтування механізмів удосконалення нинішньої практики реалізації зазначених орендно-майнових відносин на основі системного методу. Під час аналізу документів, зокрема відповідей на депутатські звернення, використано локальні методи наукового дослідження – метод змістового аналізу документів та метод аналізу ситуацій (кейс-стаді) [3, с. 199–207].

Засади оренди майна військово-морських баз.

Угоду про статус та умови перебування ЧФ РФ на території України (далі – угода про статус ЧФ РФ), Угоду про параметри поділу Чорноморського флоту (колишнього СРСР) (далі – угода про параметри поділу ЧФ) та Угоду про взаємні розрахунки між Україною і РФ, пов'язані з поділом Чорноморського флоту та тимчасовим перебуванням ЧФ РФ на території України (далі – угода про розрахунки за ЧФ РФ) було підписано 28.05.1997 р. і ратифіковано у 1999 р. [4]. Переліки об'єктів державного майна України, які ЧФ РФ може використовувати, містяться лише у додатках 2 (на території м. Севастополя) і 3 (на території АР Крим) до угоди про параметри поділу ЧФ. Водночас у цих переліках відсутні маяки та сотні інших об'єктів державного майна України, землі водного фонду (тобто акваторії бухт), які фактично контролює і використовує ЧФ РФ. Відповідно до п. 2 ст. 2 угоди про розрахунки за ЧФ РФ, об'єкти державного майна України та земельні ділянки ЧФ РФ використовує відповідно до законодавства України, передусім Закону “Про оренду державного і комунального майна”, ст. 12 якого зазначає, що “... договір оренди вважається укладеним з моменту досягнення домовленості з усіх істотних умов і підписання сторонами тексту договору” [5]. Фонд державного майна України (далі – ФДМУ) дійшов висновку, що “жодного договору оренди на об'єкти, які містяться у додатках № 2 та № 3 Угоди, ... не укладено” [6]. Отже, відносини оренди між російськими військовими формуваннями та відповідними органами влади України наразі не розпочато.

Практика орендних розрахунків та спроби її вдосконалення. Замість орендної плати за базування ЧФ РФ в Україні відбувається погашення російською стороною сформованого у 1990-х роках боргу України перед Росією. У частині 4 статті 2 “Угоди про розрахунки за ЧФ РФ” міститься теза

про те, що "... сума щорічного погашення частини державного боргу України, яка впливає з цієї статті, становить 97,75 млн. доларів США". Проте така цифра не впливає із зазначеної статті чи решти тексту Угоди. Водночас у частині 7 ст. 2 "Угоди про розрахунки за ЧФ РФ" зазначається, що після погашення Україною державного боргу перед Росією "... орендна плата здійснюється Російською Стороною прямими платежами"; час погашення боргу, відповідно до ст. 1 цієї Угоди, припадає на 2007 р. У справі дострокової виплати зазначеного боргу і переходу на ринкові ціни за базування ЧФ РФ в Україні існують суперечності в позиціях різних органів влади України. Так, у травні 2007 р. представник МЗС України В. Семенов, уповноважений координувати роботу щодо проблематики ЧФ РФ, наголошував, що Угодою від 28.05.1997 р. не передбачається здійснення грошових виплат з боку України в рахунок погашення державного боргу перед РФ. В. Семенов стверджував, що **"... питання щодо здійснення РФ оплати перебування ЧФ РФ на території України шляхом прямих платежів не піднімається"** (виділено В. Семеновим – О. А.) [7].

Кабінет Міністрів України на чолі з Ю. Єхануровим докладав зусиль для переходу на ринкові ціни за базування ЧФ РФ в Україні. Про це, зокрема, свідчить лист Міністра фінансів України В. Пинзенника, що готувався відповідно до доручення Прем'єр-міністра України від 12.01.2006 р. та стосувався можливості зміни фінансових умов тимчасового перебування ЧФ РФ на території України відповідно до міжнародної практики та з огляду на суттєві зміни цін на енергоносії.

Після завершення інвентаризації державного майна України, що використовує ЧФ РФ, В. Пинзенник пропонував переглянути ставки орендної плати для кожної земельної ділянки та встановити диференційовані показники з урахуванням міжнародної практики. Так, при визначенні ставки орендної плати для кожної земельної ділянки слід враховувати сукупність факторів, що характеризують економічну привабливість об'єктів, а саме: розташування земельної ділянки щодо моря (близькість до моря); розташування земельної ділянки щодо рекреаційних зон; розташування земельної ділянки щодо транспортних магістралей та шляхів сполучення, у тому числі залізничних; потенційна прибутковість об'єкта, що залежить від економічної діяльності на конкретній земельній ділянці [8].

За дорученням Кабінету Міністрів України, Міністерство фінансів за участю Міністерств юстиції, оборони, економіки і закордонних справ повинно було забезпечити у повному обсязі вирішення питання щодо можливості зміни фінансових умов тимчасового перебування ЧФ РФ на території України відповідно до міжнародної практики та з урахуванням суттєвої зміни цін на енергоносії. Проте жоден із центральних органів виконавчої влади, передбачених у дорученні Уряду, не подав до Міністерства фінансів відповідну інформацію [9].

Державний контроль за використанням ЧФ РФ різних категорій об'єктів державного майна України. На основі наукового методу аналізу документів (які надійшли до архіву автора від органів державної влади і прокуратури України, переважно у відповідь на різного роду звернення і запити) можна виділити сім категорій об'єктів державного майна, якими розпоряджається ЧФ РФ в Україні.

До першої категорії слід віднести об'єкти державного майна України, що мали бути передані в оренду російській стороні, відповідно до переліку об'єктів із додатків 2 і 3 до угоди про параметри поділу ЧФ, проте не були передані, оскільки не було підписано договорів оренди відповідно до закону про оренду державного і комунального майна. Слід зазначити, що коли йдеться про цю групу об'єктів, органи влади України переважно оминають термін "оренда" (оскільки договорів оренди не підписано), стверджуючи, що ЧФ РФ "використовує" об'єкти державного майна України відповідно до зазначених додатків 2 і 3 [10].

До другої категорії належать об'єкти державного майна України, згадані в додатках 2 і 3 до угоди про параметри поділу ЧФ як об'єкти, які повинні використовуватися спільно російськими та українськими військовими формуваннями: 44-й спортивний клуб ЧФ, 57-й яхт-клуб, Будинок офіцерів у м. Феодосії тощо, загалом близько двох десятків об'єктів. Зокрема, це причали № 4, № 5, № 6 Феодосійського порту, що мають використовуватися спільно, але контролюються в односторонньому порядку 31-м Випробувальним центром МО РФ. Прокуратурою м. Севастополя було здійснено цікавий прецедент, коли 14.04.2008 р., після численних звернень народних депутатів щодо незаконного використання російською стороною 44-го спортивного клубу ЧФ, у господарський суд м. Севастополя було подано позов до МО РФ в особі ЧФ РФ про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою площею 1,99 га, на якій розташовано 44-й спортивний клуб ЧФ. Проте Управлінням з контролю за використанням та охороною земель у м. Севастополі встановлено, що порушення земельного законодавства нібито усунено, перешкод у користуванні вказаною земельною ділянкою не зафіксовано, на підставі чого ухвалою господарського суду м. Севастополя від 04.11.2008 р. провадження у справі припинено. Однак представники Військово-морських сил України (ВМСУ) так і не отримали доступу до цього "об'єкта спільного користування", що залишився у незаконному односторонньому користуванні ЧФ РФ. Командування ВМСУ ще у 2007 р. отримало доручення підготувати проекти договорів оренди стосовно кожного об'єкта, що має використовуватися спільно [11].

Третю категорію складають об'єкти державного майна України та земельні ділянки, що не увійшли до переліку об'єктів, які можуть орендувати російські військові формування. До цього переліку належать маяки, інші навігаційно-гідрографічні

об'єкти (далі – НГО), оренда яких заборонена законом та щодо повернення яких “із незаконного володіння МО РФ” протягом 2002–2007 рр. ухвалено рішення господарських судів, що набрали чинності. До цієї категорії об'єктів, якими незаконно користується ЧФ РФ, належать причальні споруди та інші об'єкти й земельні ділянки, зокрема морські акваторії. За даними Служби безпеки України (далі – СБУ), російська сторона без правових підстав експлуатує у м. Севастополі 121-у земельну ділянку (загальна площа близько 37 га) з розташованими на них понад 160-ма об'єктами нерухомості, 10 причалів та 42 берегоукріплюючі споруди (завдовжки 6,2 тис. погонних метрів).

Крім того, з 2007 року територія державного підприємства “Спеціалізована виробничо-технічна база “Полум'я” (ДП СВТБ “Полум'я”, сфера управління Міністерства промислової політики України) перебуває під охороною військовослужбовців 115-ї комендатури ЧФ РФ (м. Севастополь) [12]. Незважаючи на рішення Господарського суду м. Севастополя (від 21.07.2008 р.) щодо повернення майна цього підприємства Україні, воно залишається під контролем військовослужбовців ЧФ РФ. Російська сторона покликається на так званий “Уточнений перелік і параметри об'єктів, що використовуються ЧФ РФ у м. Севастополі на 01.05.2001 р.” (який не погоджений на міждержавному рівні та не має юридичної сили), в якому ДП “СВТБ “Полум'я” позначено як “територія орендованого ЧФ РФ “військового містечка № 43”. На підставі матеріалів СБУ, Рішення Севастопольської міської ради № 809 від 10.10.2006 р. щодо передачі в оренду ЧФ РФ земельної ділянки, на якій розташовані об'єкти та приміщення ДП “СВТБ “Полум'я”, опротестовується прокуратурою м. Севастополя у судовому порядку [13]. Намагаючись уникнути відповідальності за неправомірне захоплення державного підприємства, командування ЧФ РФ уповноважило проросійську громадську організацію “Севастопольські морські збори імені адмірала флоту Радянського Союзу М. Г. Кузнецова” (далі – Севастопольські морські збори) утримувати ДП “СВТБ “Полум'я” під контролем. Тому прокуратура ВМСУ звернулася до Господарського суду м. Севастополя з позовом про визнання за ДП “СВТБ “Полум'я” права власності на приміщення цього підприємства та для зобов'язання Севастопольських морських зборів звільнити зайняті приміщення. Судом встановлено, що створення та розміщення Севастопольських морських зборів на території підприємства відбулося на підставі Наказу Командувача ЧФ РФ № 213 від 11.06.1999 р. та ухвалено рішення задовольнити позов повністю [14]. ЧФ РФ також незаконно використовує причал № 249 у Балаклавській бухті, який належить Міністерству оборони України [15].

Четверту категорію становлять об'єкти державного майна України, які російська сторона попри відсутність договорів оренди із представниками української сторони (орендодавця) передає у суб-

оренду комерційним структурам або проросійським організаціям. Приведення договорів суборенди між військовими формуваннями ЧФ РФ та резидентами України до вимог чинного законодавства України було передбачено Протоколом українсько-російської робочої групи від 29.10.2002 р. щодо проведення інвентаризації об'єктів нерухомого майна, які мали бути передані в оренду Російській Федерації для потреб ЧФ РФ відповідно до угод щодо ЧФ РФ від 28.05.1997 р.

Проте лише частину договорів суборенди було припинено. Наразі представниками ЧФ РФ в суборенду комерційним структурам передано 13 причалів (№ 14, 54, 64, 70, 74, 82, 84, 93, 94, 95, 106, 119 та 159) із загальною довжиною близько 400 погонних метрів [13]. Крім того, Севастопольський морський торговельний порт неодноразово звертався до командування ЧФ РФ з пропозицією про передачу окремих секцій плавпричалів, зокрема притоплених, для забезпечення міських пасажирських перевезень, проте у результаті одержав відповідь, що вказані плавпричали реалізовані стороннім організаціям. Три секції плавпричалів передано в оренду ТОВ “Болівар”. Набережну-причал № 122 (раніше № 70) у Південній бухті завдовжки 157,6 м ЧФ РФ передав у суборенду ТОВ “Акар” [15]. Суттєво, що для здійснення протизаконної суборенди було використано довіреність командувача ЧФ РФ від 24.05.2006 р., що уповноважувала начальника 44-го спортклубу ЧФ РФ на представлення інтересів МО РФ з правом укладання договорів про спільну діяльність з підприємцями, власниками маломірних плавзасобів: Н. Мелентьевою (дружиною колишнього заступника командувача ЧФ РФ), В. Уразовою і Л. Чуєвою. Згідно з укладеними угодами, 44-й спортклуб ЧФ РФ забезпечував на своїй території стоянку суден підприємців та не перешкоджав їх комерційній діяльності. Нарахована платня за користування причалом (у розрахунку 35 грн. на день за кожний плавзасіб) включалася до складу валового доходу і бази оподаткування ПДВ 44-го спортклубу ЧФ РФ [16].

Спроби припинити суборенду часто завершуються безрезультатно, оскільки місцеві суди стають на бік ЧФ РФ. За інформацією Господарського суду м. Севастополя, 30.11.2005 р. військовий прокурор Севастопольського гарнізону ВМСУ звернувся до Господарського суду м. Севастополя із позовом про визнання недійсним договору оренди (суборенди) № 114 / 167 від 03.10.2002 р., за яким у суборенду було передано частину військового містечка № 114 з причалом № 119 та нежитловими приміщеннями, загальною площею 1188 м². Цікаво, що відповідно до п. 2. 2 цього договору строк оренди визначений з 04.10.2002 р. до 29.05.2017 р. “... на підставі Рішення Командувача ЧФ РФ № 45 / 342 від 02.10.2002 р.”. Позивач мотивував необхідність визнання зазначеного договору недійсним, оскільки, по-перше, при його укладанні всупереч Закону “Про оренду державного та комунального майна” ЧФ РФ не отри-

мав дозвіл на передачу в оренду державного майна від органу, уповноваженого управляти майном – ФДМУ. По-друге, в договорі відсутня умова щодо відрахування 70% орендної плати до державного бюджету України всупереч Постанові Кабінету Міністрів України “Про Методику розрахунку й порядок використання плати за оренду державного майна” від 04.10.1995 р. № 786, а орендна плата за договором зараховується на спеціальні рахунки та використовується на утримання казармено-житлового фонду ЧФ РФ. По-третє, плата за суборенду перевищує орендну плату орендаря (що було визначено прокурором на підставі ділення загальної суми плати за оренду, визначеної угодою про розрахунки за ЧФ РФ, на загальну площу земельних ділянок, переданих ЧФ РФ у користування). Проте суддею В. Алсуф’євим було повністю відмовлено у задоволенні позовних вимог прокуратури [17].

Однією з підстав такого рішення суду було те, що на звернення ТОВ “Акар” від 23.10.2002 р. заступник Голови ФДМУ С. Глушко листами від 25.10.2002 р. № 10-16-13108 та № 10-16-13109 підтвердив, що користування державним майном, яке за міжурядовою угодою нібито передано в оренду ЧФ РФ, на цей час можливе не за договором оренди, а на засадах суборенди та не заперечував проти укладення договорів суборенди, зазначеного вище нерухомого майна за умови дотримання орендарем і суборендарем вимог законодавства України про оренду і суборенду [18]. Отже, можна зробити висновок про перевищення С. Глушком своїх службових повноважень на користь комерційної структури та ЧФ РФ.

До п’ятої категорії належать об’єкти, що були побудовані за участі ЧФ РФ. Такі об’єкти за рішеннями місцевих органів влади передаються у власність МО РФ. Досить часто їх спорудження починалось із самозахоплення земельних ділянок або рішення місцевих органів влади про передачу земельних ділянок в оренду російській стороні. Вже після того, як відповідний об’єкт побудовано, місцеві органи влади реєстрували право власності на новозбудований об’єкт за МО РФ.

У 2002 р. Державним комітетом земельних ресурсів України виявлено, що земельні ділянки у м. Севастополі на вул. Флагманській (1,15 га) та на проспекті Жовтневої революції (2,0 га) були зайняті російською стороною самовільно, там ведеться незаконне житлове будівництво [19]. Проте через кілька років (за інформацією Міністра регіонального розвитку та будівництва В. Куйбіди) земельна ділянка на вул. Флагманській уже перебувала у власності Уряду Російської Федерації. Хоча рішення про будову цього району приймалося Севастопольським міським виконавчим комітетом ще у 1971 р., коли не існувало ЧФ РФ, право власності МО РФ на збудовані квартири було видано на підставі Наказу місцевого відділення ФДМУ у м. Севастополі від 03.11.2006 р. № 832 [20]. Існують також інші факти використання представниками

ЧФ РФ дозволів на будівництво чи реконструкцію, наданих місцевими установами ще Чорноморському флоту СРСР. Це стосується і побудови “Ділового і культурного центру Мерії м. Москви у м. Севастополі” на пл. Нахімова. Загалом ЧФ РФ отримав 82,9 га земельних ділянок під житлову забудову, більшість із яких не були відображені в додатках 2 і 3 до ратифікованої угоди 1997 р. про параметри поділу ЧФ [21].

За даними СБУ, на території м. Севастополя у місцях дислокації ЧФ РФ та поза ними російською стороною побудовано або реконструйовано 76 об’єктів житлового, соціально-побутового та іншого призначення (у тому числі на трьох об’єктах наразі ведеться будівництво) загальною площею понад 220 тис. м². Загальна площа земель, на яких здійснювалося будівництво таких об’єктів, невідома, бо ділянка під кожний об’єкт визначалася окремими рішеннями органів місцевого самоврядування або розпорядженнями органів влади щодо надання дозволів на будову (зберігаються в архівах зазначених органів) [13].

До окремої, шостої категорії об’єктів можна віднести списані або розібрані російською стороною об’єкти державного майна України. За словами начальника Севастопольського морського торговельного порту, на пропозицію порту надати дозвіл використовувати незаконно контрольовані російською стороною рейдові причали, зокрема “Бочки № 1”, командування ЧФ РФ повідомило, що рейдові причали належать ЧФ РФ і найближчим часом демонтуватимуться. Відтак 26.02.2009 р. силами ЧФ РФ було демонтовано бочки рейдового причалу “Бочки № 1”, що є власністю України і який порт планував використовувати для прийому на рейді круїзних пасажирських суден великої водотоннажності [15]. Проте, розглянувши звернення автора статті про незаконність демонтажу “Бочки № 1”, начальник Управління Міністерства внутрішніх справ України у м. Севастополі генерал-майор міліції В. Петухов повідомив, що “... рейдові причали “Бочка № 1” та “Бочка № 3” є власністю Чорноморського флоту Російської Федерації (збережено правопис В. Петухова – О.Я.)” [22]. Голова Ради Міністрів АР Крим А. Матвієнко у 2005 р. повідомляв Кабінету Міністрів України, що 96 об’єктів державного майна України зі статусом військової частини або окремих інвентарних об’єктів, що використовуються ЧФ РФ та не увійшли в додатки 2 і 3 до угоди про параметри поділу ЧФ, а також 35 об’єктів державного майна, які увійшли в додаток до Угоди, самовільно списано і розібрано російською стороною [23].

До сьомої категорії належать об’єкти державного майна України, які російською стороною було продано (передано у власність) комерційним структурам. Після відповідного звернення автора статті 23.07.2009 р. було порушено кримінальну справу за фактом відчуження 10.07.2008 р. службовими особами підприємства “Будівельне управління

ЧФ РФ МО РФ” державного майна України відповідно до незаконно укладеного з Товариством з обмеженою відповідальністю “Брокерсервіс плюс” договору купівлі-продажу державного нерухомого майна України військового містечка № 289 площею 4,65 га за ціною 4 002 840 грн. Слід зазначити, що рішенням Господарського суду м. Києва від 10.11.2008 р. цей договір купівлі-продажу визнано дійсним. Водночас рішенням Севастопольської міської ради № 6111 від 17.12.2008 р. надано згоду ТОВ “Брокерсервіс плюс” на розробку проекту відводу земельної ділянки площею 4,65 на території військового містечка № 289. Також представниками ЧФ РФ 15.01.1997 р. було передано в суборенду “Фірмі “Інавтосервіс” із правом викупу їдальню Севастопольського судоремонтного заводу загальною площею 1 573,9 м². Крім того, посадові особи “Будівельного управління ЧФ МО РФ” у рахунок погашення заборгованості передали приватному підприємству “Адепт” грязелікарню загальною площею 1 217,8 м², розташовану у військовому містечку № 174 м. Севастополя [24].

На основі викладеного вище можна зробити висновок, що всі сім категорій об’єктів державного майна, якими розпоряджаються російські військові формування в Україні, використовуються з порушенням чинного законодавства України та ратифікованих українсько-російських угод щодо ЧФ РФ.

Росії вдалося нав’язати місцевим органам виконавчої влади та місцевого самоврядування України своє тлумачення угод 1997 р. щодо ЧФ РФ, отожжити останні із договорами оренди. Проте угоди щодо ЧФ РФ не є договорами оренди, що мають бути укладені з урахуванням усіх істотних умов, відповідно до ст. 12 Закону “Про оренду державно-

го і комунального майна України”. Угоди 1997 р. є лише домовленістю про можливість оренди державного майна України з боку ЧФ РФ відповідно до законодавства України, тобто після підписання договорів оренди.

Останніми роками органи влади України вживали окремі заходи для приведення відповідно до закону практики використання державного майна російськими військовими формуваннями. Зокрема, у відповідях на звернення автора цієї статті та народних депутатів України представниками виконавчої влади і прокуратури було констатовано порушення законодавства при використанні усіх без винятку категорій об’єктів, якими розпоряджаються формування ЧФ РФ. Також було ініційовано декілька судових позовів для повернення певних категорій об’єктів із незаконного використання російської сторони. Проте наявні судові рішення переважно не виконуються російськими військовослужбовцями, а деякі суди стали на бік ЧФ РФ. Отже, базування російських військових формувань на півдні України спричиняє значні збитки та підриває суверенітет України у Криму, де значні території фактично звільнені російськими військовими формуваннями від дії орендно-майнового законодавства України.

Для покращання державного регулювання у цій сфері необхідно сформувати дієву систему контролю за діяльністю іноземних військових формувань та використання ними державного майна України, яка б поєднувала зусилля влади і громадськості. Для подальших досліджень у цій сфері доречно буде проаналізувати державну політику щодо виконання рішень господарських судів про повернення Україні тих чи інших об’єктів із незаконного володіння МО РФ.

Список використаних джерел

1. Перепелиця Г. Проблеми іноземної військової присутності [Електронний ресурс] / Перепелиця Г. — Режим доступу : http://fleet.sebastopol.ua/index.php?article_to_view=36.
2. Волович О. Шляхи і засоби розв’язання проблеми базування Чорноморського флоту РФ у Севастополі [Електронний ресурс] / Волович О. — Режим доступу : www.niss.od.ua/p/201.doc.
3. Сурмін Ю. Майстерня вченого : [підруч. для науковця] / Сурмін Ю. — К. : Навч.-метод. центр “Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2006. — 302 с.
4. Закон України “Про ратифікацію Угоди між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, Угоди між Україною і Російською Федерацією про параметри поділу Чорноморського флоту і Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов’язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України” від 24.03.1999 р. № 547-XIV // Офіційний вісник України. — 1999. — № 17. — С. 13.
5. Закон України “Про оренду державного і комунального майна”, в редакції Закону № 98/95-ВР від 14.03.1995 / Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 15. — С. 99.
6. Лист Голови Фонду державного майна України В. Семенюк №10-16-12912 від 19.08.2005 року до народного депутата Л. Лук’яненка. — Архів автора. — 2 с.
7. Лист Посла з особливих доручень В. Семенова № 610/36 -123/1-1044 від 25.05.2007 р. до Голови ВМГО “Студентське братство” О. Яценка. — Архів автора. — 2 с.
8. Лист Міністра фінансів України В. Пинзеника № 31-11040-3-3/188 від 18.01.2006 р. до Кабінету Міністрів України (копія). — Архів автора. — 3 с.

9. Лист заступника Міністра фінансів України І. Мярковського № 31-11040-3-8/940 від 27.02.2006 р. до Кабінету Міністрів України (копія). — Архів автора. — 1 с.
10. Лист Начальника Головного управління Держкомзему в м. Севастополі І. Сізова від 05.03.2009 р. № 806/5/9-09 до народного депутата Г. Задирка. — Архів автора. — 2 с.
11. Лист заступника Міністра закордонних справ Ю. Костенка від 0608.2007 р. до народного депутата Г. Гармаш. — Архів автора. — 3 с.
12. Лист Першого заступника Голови Служби Безпеки України В. Наливайченка № 17/3-36/2 від 07.02.2009 р. до народного депутата України Г. Задирка. — Архів автора. — 2 с.
13. Лист Начальника Управління СБУ у м. Севастополі М. Сальви від 28.02.2009 р. № 77/42/324 до народного депутата Г. Задирка. — Архів автора. — 2 с.
14. Рішення Господарського суду м. Севастополя (у складі судді Н. Шевчук) по справі від 04.11.2008 р. по справі №5020-2/345 за позовом Заступника прокурора ВМСУ до громадської організації “Севастопольські морські збори імені адмірала флоту Радянського Союзу М. Г. Кузнецова” (копія). — Архів автора. — 6 с.
15. Лист Начальника Севастопольського морського торговельного порту С. Тараканова від 04.03.2009 р. №ТХ- 469 до народного депутата України Г. Задирка. — Архів автора. — 4 с.
16. Лист Начальника Державної податкової інспекції у Ленінському районі м. Севастополя С. Борисова від 15.05.2008 р. № 2154/8/87-2 до заступника Голови Севастопольської міської державної адміністрації Л. Савенка (копія). — Архів автора. — 3 с.
17. Рішення Господарського суду м. Севастополя (у складі судді В. Алсуф’єва) від 02.03.2006 р. по справі №20-8/335-1/016 за позовом Військового прокурора Севастопольського гарнізону ВМСУ до Міністерства оборони РФ та ТОВ “Акар” (копія). — Архів автора. — 6 с.
18. Лист в.о. Голови Фонду державного майна України Д. Парфененка від 25.03.2009 р. № 10-24-4070 до народного депутата України Г. Задирка, Секретаріату Президента України та Голови ВМГО “Студентське братство” О. Яценка. — Архів автора. — 4 с.
19. Лист Першого заступника голови Державного комітету по земельних ресурсах В. Кулініча від 20.02.2002 р. № 14-22-3/1010 до Кабінету Міністрів України (копія). — Архів автора. — 3 с.
20. Лист Міністра регіонального розвитку і будівництва України В. Куйбіди від 23.03.2009 р. № 22/2-1589 до народного депутата Г. Задирка. — Архів автора. — 4 с.
21. Лист Міністра регіонального розвитку і будівництва України В. Куйбіди від 18.02.2009 р. № 2/2-192 до народного депутата Г. Задирка. — Архів автора. — 3 с.
22. Лист Начальника Управління Міністерства внутрішніх справ України у м. Севастополі В. Петухова від 17.04.2009 р. № 4/3 -56 до Голови ВМГО “Студентське братство” О. Яценка. — Архів автора. — 1 с.
23. Лист Голови Ради Міністрів АР Крим А. Матвієнка від 21.09.2005 р. № 7098/01-03 до Голови ВМГО “Студентське братство” О. Яценка. — Архів автора. — 2 с.
24. Лист Заступника Військового прокурора ВМСУ С. Няньчура від 28.07.2009 р. № 1/2434 до Голови ВМГО “Студентське братство” О. Яценка. — Архів автора. — 3 с.

